

UNDER DANNEBROG

MARINEFORENINGENS MEDLEMSBLAD

ORGAN FOR SØVÆRN OG SØFART

5. AARGANG

REDAKTØR: KAPTAJN H. EWALD

HÆFTE V

AARSABONNEMENT 3 KR.	UDGIVER: MARINEFORENINGEN EKSPEDITION: FORENINGENS KONTOR MØNTERGADE 22, MEZZANINEN, TELEFON: BYEN 3448 ANNONCEEKSPEDITION: DR. DAGMARS ALLÉ 22 VALBY — KØBENHAVN, TELEFON: VALBY 828 x	ENKELTE NUMRE 25 ØRE
----------------------	---	----------------------

FORENINGSMEDDELELSER M. M.

VED E. W. MARSTON, VALDEMAR SCHOU og AXEL IUEL

Redaktionen anmoder Kredsen om snarest muligt efter Møder og Fester, der ønskes omtalte i »Under Dannebrog«, at indsende Referater, idet man samtidig henleder Opmærksomheden paa, at Redaktionen fremtidig for at kunne varetage regelmæssig Udsendelse af Bladet ikke kan afvente Bidrag til et kommende Nummer senere end den 15de i den foregaaende Maaned.

FREDERIKSSUND-KREDS DANNET.

Søndag den 5. Maj stiftedes Lokalkredsen for Frederikssund og Omegn. — I Hotel »Isefjord« samledes ca. 40 gamle Marinere. — I Spidsen for Indbyderne stod Slagtermester Lund fra Jægerspris. Inspektør Jacobsen oplyste i et Foredrag om Marineforeningens Formaal og Virksomhed, fremhævede, hvorledes Formaalet i alt Samvær indenfor Marineforeningen er at fastholde Kammeratskabsfølelsen og at værne om og opelske alt det, vi som gamle Marinere har fælles i Minder og Oplevelser.

Inspektøren holdt derefter et Foredrag, illustreret med Lysbilleder, om sine Rejser i Østgrønland som Deltager i Kaptajn Amdrups Ekspedition:

Igennem en lang Række af fortrinlige Lysbilleder ledsaget af fængslende Beskrivelser hensattes Tilhørerne i 2 Timer til Grønlands mest vilde og ugæstmilde Egne. Stejlt og øde, men storslaaet og stolt er dette Kystland, hvor Jordens mægtigste Bræer føder Atlanterhavets Isfjælde.

4 Mænd i en lille Baad arbejder sig over milevide øde Strækninger mellem Polarstrømmens Ismasser, eller med Hundeslæde over Polar-Vinterens sammenfrosne og sammenskruede Pakis, drivende Jagt paa ædelt Storvildt, paa Polaregneses Konge Isbjørnen eller paa Moskusokse, Hvalros og Sæl.

Fængslende og interessant er Samlivet med Østgrønlands Eskimoer, disse brune, vilde Jægerfolk — tilfredse og barnlige, med de bedste menneskelige Egenskaber og saa fortrinligt tilpassede til deres barske, strænge Fødeland. — Deres primitive, men friske Liv i Hytte og Sommertelt og dristige Færden tilhavs i Kajak og Vinterslæde skildredes.

Livlig Applaus lønnede Foredragsholderen, — hvorefter Foreningen startedes med saa godt som enstemmig Tilslutning.

Dagen afsluttedes ved fælles Aftensbord, hvor Marinere med Polarappetit nød Retterne, medens Marineminderne opfriskedes og Talerne lød.

Kort sagt: Marineforeningen for Frederikssund og Omegn løb af Stabelen paa den smukkeste og værdigste Maade.

ODENSE-KREDSEN

afholdt den aarlig tilbagevendende Helgolandsfest, som er bleven Kredsen største og smukkeste Fest — og der kan da heller ikke tænkes en Mindedag, der er bedre egnet dertil end den 9. Maj, der gemmer saa smukt et Minde for Danske i Almindelighed, men for Marinere i Særlighed. Til denne Fest er Medlemmernes Damer indbudte, og efter Damernes Udtalelser findes der ikke smukkere Fest end Marinernes til Minde om deres tapre Vaabenfæller, som kæmpede ved Helgoland.

Festen begyndte Kl. 5 om Eftermiddagen, og var denne Gang henlagt til Industripalæet, hvis smukke Sal var rigt pyntet med Flag, Bøgeløv og Blomster, samt forskellige Arrangementer af Aarer, Redningsbøjer, Lanterner m. m. Under Musikkens Toner gik man tilbords, og saasnart Fstedeltagerne havde indtaget deres Pladser, ved de med et Væld af Blomster pyntede Borde, lød Baadsmændens Toner, der kaldte til Flaget, der højtideligt hejstes af vor gamle Kammerat og Æresmedlem, Kapt. Carl Møller, Veteran fra 1848, 49 og 50; først derefter fik man Lov at skaffe. Menuen bestod af Fiskefilet, Oksesteg og Is. Formanden bød først Velkommen og udbragte straks efter Skaalen for Marinens øverste Chef, Hs. Majestæt Kongen, senere afsendtes et telegrafisk Hilsen til Hs. Majestæt, hvorpaa der kort efter indløb Telegram med Tak og Genhilsen. Maskinmester Nimb talte for Heltene fra Helgoland, og Maskinmester Axelsen for Marineforeningen, hvorefter Talerne faldt hurtigt efter hinanden: Vagtchefen, Maskinmester Sv. Larsen talte for Formanden og Overværkfører Grundtmann for Damerne. Desuden taltes for Flaget, for Marinen og for Æresmedlemmet, der takkede og udbragte en Skaal for Marineforeningen i Odense.

Som sædvanlig, naar Marinere i Odense holder Fest, gik Tiden alt for hurtigt og man blev nødt til at afbryde for at kunne naa at drikke Kaffe ved Siden af. Bestyrelsen havde engageret Koncertsanger Koch Pedersen, med Frue, til at underholde Deltagerne ved 7-Tiden, men den blev 7 $\frac{1}{2}$, for man begav sig til Festsalen for at nyde de smukke og vel foredragne Sange, som blev budt af det dygtige Sangerpar. Programmet bestod, for Størsteparten, af vore smukke gamle Sømandsange, og mange af dem maatte gives *da capo*. Til Slut sang Hr. Koch Pedersen en Hilsen til Marinen, af Lauritz Stefan (Sangen har været offentliggjort i »Under Dannebrog«, Hefte XI 1917). Senere svang de gamle Marinere sig i Dansen med Damerne lige til Kl. 10 $\frac{3}{4}$, da Flaget blev strøget, og derefter blev der pebet til Køjerne. Festen var sine Forgængere værdig og er sikker paa at blive gentaget hvert Aar, saa længe der er gamle Marinere i Odense, fordi baade de og deres Damer har lært at sætte Pris paa saadanne Fester, der tillige styrker Sammenholdet i Kredsen.

EBELTOFT-KREDSEN

afholdt ekstraordinær Generalforsamling paa Hotel »Skandsens Kilde« Mandagen den 29. April Kl. 8 $\frac{1}{2}$ Aften for at foretage Valg af 2 Bestyrelsesmedlemmer i Stedet for de bortflyttede: Fiskeri-ejer Fensmark og Apoteker Obel. Ved foretagen skriftlig Afstemning valgtes: Styrmænd Axel Jensen og Fisker Chr. Johansen, begge af Ebeltoft, og Bestyrelsen bestaar saaledes nu af følgende 7 Medlemmer: Barber Jensen, Formand, Toldroretjenestemand Petersen, Næstformand, Fisker Oxlholm, Fisker Vilh. Jessen, Styrmænd Jensen og Fisker Chr. Johansen, Arrangementsudvalg, G. Holm-Petersen Kasserer og Sekretær. Det i Lovens § 9 nævnte Fond er bleven dannet ved frivillige Bidrag fra Medlemmernes Side. De to foran-nævnte bortrejste Medlemmer af Bestyrelsen satte sig i smukt Minde i Kredsen ved at tegne klækkelige Bidrag til Fondet, og Bestyrelsen haaber, at dette yderligere skal blive forøget ved at hvert Medlem efter Evne støtter den gode Sag.

FAABORG-KREDSSEN

afholdt Torsdag den 9. Maj — Udflugt til Thuro for at fejre Helgolandsdagen. — Der var god Tilslutning og gamle Marinere fra Øen sluttede sig til, saa man mærkede snart, at Foreningen var velkommen. Værten paa Thuro havde sørget for et smukt Arrangement. Kl. 5 var der klar til Skafning i den festlig smykkede Sal, og Deltagerne — ca. et halvt Hundrede — gik til Bords. Her blev budt Velkommen af Formanden, Fabrikant *C. C. Jensen*, som straks efter udbragte Kongens Skaal, hvorefter et Telegram blev foreslaaet afsendt til Hs. Majestæt. Derefter talte Foreningens Næstformand, Købmand *Larsen*, smukt og djært for Danmark, og Fabrikant *Knudsen* forstaaende for Marineforeningen og dens Betydning; nu gik det Slag i Slag, den rette Tone var slaet an, og Stemningen blev snart animeret. Efter Bordet blev Dansen traadt, hvorefter der blev serveret et Afskedsbæger, ved hvilket Formanden oplæste et Svartelegem fra Kongen, hvilket modtoges med Begejstring.

I et og alt en god Dag for Foreningen, hvor Sammenholdet og Kammeratskabet yderligere fæstnedes.

C. C.

AALBORG-KREDSSEN

afholdt 9. Maj en Festlighed til Minde om Helgolandsslaget.

Medlemmerne med Damer, ca. 250 ialt, mødtes Kl. 7^{1/2} Em. ombord paa Fregatten »Jylland«, der siden Verdenskrigens Udbrud henligger i Nørre Sundby Havn.

Til at overvære Festen var udgaaet Indbydelse til de her i Byen boende gamle Marineveteraner, og fire gav Møde, nemlig fhv. Skibsfører *Mølbak*, fhv. Maskinmester paa Vandværket *Sørensen*, Kaptajn *Joh. Andersen*, S/S. »Hals«, og Maskinarbejder *Jakobsen*.

Der var i Dagens Anledning paa Fregattens Dæk rejst en Talerstol, hvorfra Formanden, Fabrikant *Im. Stuhr*, bød Velkommen, særlig til de gamle Veteraner, og takkede dem for, hvad de i sin Tid vovede for Fædrelandet.

Brofoged *Hjorth* holdt derefter et udmærket Foredrag om den danske Flaades Tilblivelse efter 1807, da Engelskmændene havde røvet fra os, og døde særlig ved Minderne om Fregatten »Jylland« samt omtalte Kampen ved Helgoland.

Et Musikkorps musicerede paa Dækket, medens Skibet blev besat. Kl. ca. 8 blev der pebet op fra Batteri og Banjer og »klar ved Flag og Gjøs«, hvorefter Flaget under Musik blev strøget.

Der afmarscheredes derefter i Procession til Hotel »Royal«, hvor der i Forvejen var reserveret Plads til de gamle Veteraner. Efter Ankomsten blev der serveret Kaffe. Formanden præsenterede Hædersgæsterne og omtalte hver enkelt af dem, særlig gamle *Mølbak*, der deltog i Kampen ved Helgoland ombord i Fregatten »Jylland« ved Kanon Nr. 11, samt udbragte et Leve for dem.

Garver *Klitgaard* bød Velkommen til Nørre Sundby, og udbragte et Leve for Marineforeningen. Politibetjent *Høffler* talte for Fædrelandet og Herredsfoged *Hornemann* for Dannebrog.

Brofoged *Hjorth* havde i Dagens Anledning skrevet 2 smukke Sange og havde som sædvanlig, naar Marineforeningen fester, gjort sig megen Ulejlighed med at arrangere alt saa festligt som muligt.

Der indløb fra »Jylland«s nuværende Ejer, Godsejer *Schou* til Palsgaard, Juelsminde ved Horsens, et Telegram under Festen, hvori han udtalte sin Tilslutning, og Formanden kvitterede med at udbringe et Leve for ham og afsende Svartelegem.

Det var alt i alt en smuk Mindedag og da navnlig for de gamle Veteraner. Efter den alvorlige Del fortsattes Dansen til langt ud paa Hundevagten.

Vi optrykker nedenfor Brofoged *Hjorths* smukke Sang: »Den gamle Fregat«.

Kom, Gutter, kan I føle Hjertet banker
hos Eder alle i en ukendt Takt,
ved her igen at træde disse Planker,
som før var Danskens Vej til Ros og Magt.
Ja lyt, og I vil høre højt deroppe,
at Vinden hvisker paa sin egen Vis,
og nynner mellem disse slanke Toppe
en sagte Hymne til Fregattens Pris.

Vel er det længe siden, stolte Svane,
at Bølgerne tog dig som ny i Favn,
men du har stedse paa din lange Bane
med Ære hævdet Danmarks gamle Navn.
Paa Togt med dig er danske Gutter draget,
har tumlet sig ombord med Liv og Lyst,
og agter under Gafflen vajede Flaget.
saa mangan Gang ved fjern og fremmed Kyst.

Imod Vestindiens skønne Palmeskove
har du saa ofte Kursen støttig holdt,
og overalt i Middelhavets Vove
din høje Rejsning har du spejlet stolt.
Selv inde dybt i Islands mange Fjorde
fra dine Porte lød Salutens Dron,
som Hilsen, da Kong Christian gik fra Borde
og med sit Følge gæstede Sagaøen.

Med Stolthedsrødme vore Kinder brænder,
naar blot man for os nævner Helgoland,
der var det, »Jylland«, at du viste Tænder,
holdt med »Niels Juel« og »Heimdal« tappert Stand.
Til Sejren, »Jylland«, Navnet dit er lænket,
den Sejr som øged Glansen om vort Flag,
som lyste op i Mørket og som skænked
vort Fædreland endnu en Hædersdag.

Nu er du gammel og de vaade Veje
din stærke Stævn ej længer pløje kan,
du ligger vingestækket i dit Leje
og strider haardt mod Tidens skarpe Tand.
Dog lad den gnavne, »Jylland«, dine Minder
for alle danske lyser som en Bavn,
selv om dit stolte Skrog engang forsvinder
i vore Hjerter leve vil dit Navn.

AALBORG-KREDSSEN

afholdt Mandag 15. April Kl. 8 Eftm. ordinær Generalforsamling. Tilstede var ca. 40 Medlemmer. Forsamlingen valgte Herredsfoged *Hornemann* til Dirigent. Formanden, Fabrikant *Im. Stuhr*, aflagde Aarsberetning og gav et kort Resumé af Kredens Arbejde i det forløbne Aar, hvorefter Kassereren, Vinhandler *Müller*, aflagde Regnskabet, der godkendtes.

Der var fra Medlemmer fremkommet Forslag om, at Tidspunktet for Generalforsamling skulde forlægges samt om Udnævnelse af de i Foreningen staaende Veteraner til Æresmedlemmer.

Førstnævnte Forslag vilde blive taget under Overvejelse og sidstnævnte vedtoges enstemmigt.

De ved Lodtrækning afgaaende Bestyrelsesmedlemmer, Brofoged *Hjorth*, Lods *Christensen* og Fabrikant *Kjær* genvalgtes, og nyvalgt blev Herredsfoged *Hornemann* i Stedet for Lods *Thostrup*, der gør Tjeneste i Storebælt.

Til Revisor genvalgtes Havnefoged *Mølbach*.

Til Sendemænd ved Sendemandsmødet i København valgtes: Fabrikant *Im. Stuhr*, Brofoged *Hjorth*, Fabrikant *Kjær* og Lods *Christensen*.

Veteran M. Chr. Hansen, Dbmd.

Vi bringer ovenfor et Billede af et af Roskilde-Kredens Æresmedlemmer, Veteran, fhv. Tømrer M. Chr. Hansen, der for nylig er bleven benaadet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Han deltog i Kampen ved Rügen om Bord i Fregatten »Sjælland«, hvor han hørte til Batterikanon Nr. 4. En fjendtlig Granat eksploderede tæt ved uden at anrette anden Skade, end at Chr. Hansen blev død paa det ene Øre.

Den gamle Hædersmand er almindelig agtet og afholdt.

NYE MEDLEMMER

Aarg. f. aftj. Værnepl.	Navn	Stilling	Adresse	Aarg. f. aftj. Værnepl.	Navn	Stilling	Adresse
1893	Andersen, A. V. N.	Stævningsmand	Kbhvn.	1865	Johansen, L.	Bager	Kbhvn.
	— , H. C.	Værkfører	Odense	1894	Kanstrup, A. P.	Snedkermester	—
	— , M.	Direktør	—	1889	Krüger, F.	Møllejejer	Nykøbing F.
	— , P.	Restauratør	Grenaa	1911	Larsen, O.	Skibsfører	Grenaa
	Carlsen, P.		—	1907	Madsen, M. J.	—	Hadsund
	Christensen, L. F.	Restauratør	Kbhvn.	1905	Markussen, Knuth	Købmand	Nakskov
1878	Dyrhauge, C. P.	Kgl. Vejer & Maal.	Ringsted	1896	Møller, H. C. O.	Telefonarbejder	Kbhvn.
1905	Forsberg, Oskar	Tømrer	Espergærde		Poulsen, Louis H.	Grosserer	—
1893	Gormsen, J.	Mejeriejer	Glamsbjerg pr. Glamsbj.	1918	Rasmussen, A. Balke	Ingeniør	—
1878/79	Haagensen, L. H.	Murermester	Kbhvn.	1917	Røge, Jacob B.	Matros	Klampenb.
	Hansen	Maskinmester	Grenaa	1892	Sørensen	Møller	Humlebæk
1917/18	— , Alb. P.	Tjener	Kbhvn.	1895	— , J. P.	Fiskehandler	Kbhvn.
1897	— , E. A. C.	Telefonfunktion.	—	1908	— , V.	Murer	Espergærde
1882	— , Rasmus	Købmand	Vester Aaby				
1894	Harvig, J. H.	Værkmester	Kbhvn.	1894	Willadsen, J.	Trafikmester	Kbhvn.

EN BERIGTIGELSE

I Anledning af den i forrige Hefte optagne Artikel: »Hvorfor tav Marineforeningen« og det dertil knyttede Svar fra Hovedbestyrelsen, hvori denne udtaler som sin *Antagelse*, at Danmarks-Samfundet opgav den paatænkte *Matiné* til Fordel for torpederede

danske Sømands Efterladte, fordi den bragte i Erfaring, at Rederne selv agtede at sørge for disse, har »Under Dannebrog« med Anmodning om Optagelse modtaget en Skrivelse fra Danmarks-Samfundets Overbestyrelse, hvori — foruden forskellige Oplysninger om Hjælpefondets Virksomhed — meddeles, at Hovedbestyrelsens *Antagelse* er urigtig, idet Grunden til, at *Matinéen* blev opgivet, ikke er at søge hos Samfundets Overbestyrelse, men andetsteds. —

MARINENS HOSPITALSVÆSEN Gennem 300 AAR

Kong Christian den Fjerde oprettede i Aaret 1618 »Baadsmændenes Sygehus« og lagde dermed Grunden til en Ordning af Flaadens Syge- og Hospitalsvæsen. Sygehuset, der laa i Nærheden af Holmens Kirke, flyttedes 10 Aar senere til en Bygning bag Grønnegade.

Var det saaledes Kong Christian, der gjorde Begyndelsen paa dette Omraade, blev det dog Frederik d. 3die, under hvem der blev gaaet mere rationelt til Værks, idet det var denne Konge, der ved Resolution af 16. August 1658 oprettede *Søkvæsthuset*, som bestod i c. 160 Aar.

Initiativet til dettes Oprettelse udgik dog ikke fra Kongen selv, men fra nederste Kapellan ved Holmens Kirke og Præst ved Holmens Sygehus *Henric Madsen Wallensbech*, der blev ansat i Embedet 1657. Han fandt, at Sygehuset i sin daværende Tilstand var ubrugeligt, idet det var forsømt og usundt, ydede daarlig Pasning af Patienterne og i det Hele var uegnet til Hospitalsbrug. Gennem den bekendte *Povl Klingenberg* klagede Wallensbech til Frederik d. 3die og samtidig til Admiralitetet, der opfordrede ham til at afgive en detailleret Indberetning om Sygehusets Tilstand samt et Forslag til dets Forbedring. Wallensbech affattede da det forlangte og foreslog samtidig, at der gaves ham Bemyndigelse til at indsamle frivillige Bidrag til en Forbedring af Forholdene. Efter Kongens Ordre foretog derefter Livlægen *Povl Moth* og Dr. *Ph. Hacqvart* en Undersøgelse af de Anker og Forslag, W. havde fremsat, og da de to Læger fandt disse korrekte, skænkede Kongen en Bygning paa Nyholm (det nuværende

Gl. Holm) til Brug som Kvæsthus. Denne Bygning var det saakaldte »Sejlhus«; det var oprindeligt opført af Frederik d. 2den til Kornmagasin og laa bag Charlottenborg, men Christian d. 4de havde omdannet Bygningen til Sejlmagerværksted og anden Holmens Brug; Huset var 90 Alen langt og 15 Alen bredt. Samtidig solgtes det gamle Sygehus i Grønnegade for 500 Rdlr.

Wallensbech gik nu i Gang med Indsamling af Bidrag til Kvæsthusets Montering. Af Kongen fik han 2,000 Rdlr., Rigsadmiral *Ove Gedde* tegnede sig for 1,000 Rdlr., Righovmester *Gersdorff* for 4,000 Rdlr. og Rigsraad *Christen Skeel* for 1,000; yderligere indsamlede W. 747 Rdlr. og selv tegnede han sig af sin beskedne Løn for 30 Rdlr. aarlig, saa man kunde nu tage fat paa Sejlhusets Omdannelse til Kvæsthus; dette blev sat i »god Stand med 80 oprettede Senge og 4 Jern-Kakkelovne«.

Allerede samme Aar, som det nye Søkvæsthus toges i Brug, blev der særlig Anvendelse for det, idet de Saarede fra Københavns Belejring blev indlagt paa det; d. 12. August 1658 bragtes de første Saarede fra Prammen i Kallebo ind paa Kvæsthuset, og paa Kongens Befaling blev dette anvendt under hele Belejringen i bemeldte Øjemed; samtidig gaves der Ordre til Ombæring af en Indsamlings-Tavle i alle Byens Kirker til Fordel for de Saarede. Den 26. November samme Aar blev de ved Kampen i Øresund kvæstede Hollændere indlagt, [og ialt rummede Sygehuset nu 75 Danske og 180 Hollændere.

Wallensbech, der aldrig hvilede, naar det gjaldt For-

bedringer ved det nye Søkvæsthus, gav sig nu i Lag med Bispings-Spørgsmaal, idet han mente, at den salte Mad, der leveredes fra Proviantgaarden, ikke var den heldigste for syge Mennesker. Endvidere ansaa han det for bedst for Hospitalet, om det fik en fast Ledelse, hvilken Plan Kongen gav sin Tilslutning, idet han nedsatte en Kommission til at styre det. Denne Kommission kom til at bestaa af Oversekretær *Eric Krag*, der paa forskellig Vis havde lagt sin Interesse for Kvæsthuset for Dagen, Hofpræsten, Kommissær paa Tøjhuset *Jens Lassen* og Proviantskriver *Hans Hansen*; Kommissionen affattede en af Wallensbech tiltraadt Fundats for Kvæsthuset.

Den 1. Januar 1660 afholdtes den første Gudstjeneste i det til Kvæsthuset hørende Kapel, og samtidig udgav W. et Skrift, betitlet: »Den nye Kongelige Nytaarsgaves billige Beskrivelse paa det Holmiske H. K. M. Syg- og Qvæsthuses uforbigjængelige Brug og beleylige Sted m. v.«

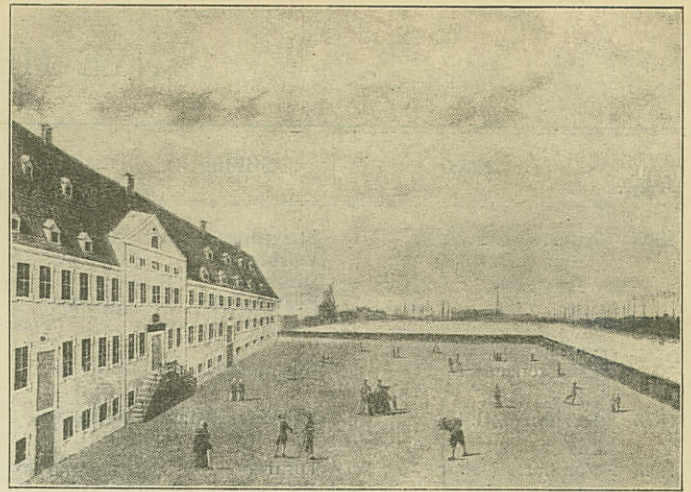
Aaret efter fik Søkvæsthuset Andel i Tavlepengene fra de andre Kirker i Byen og i 1662 bestemtes det, at der hvert Aars 11. Februar (Mindedagen for Stormen paa København) skulde indsamles i alle Landets Kirker til Kvæsthuset, og der regnedes med en aarlig Indtægt herved af 800 Rdlr. Samtidig fik det Indkomsterne ved Salg paa Toldboden af konfiskerede Varer samt andre dog mere tvivlsomme Begunstigelser, og til Søkvæsthuses Brug blev der udvist Træer i Dragør, hvoraf synes at fremgaa, at der paa den Tid fandtes Skov ved nævnte By. Samme Aar fratraadte Wallensbech, der havde udrettet saa betydeligt et Arbejde for Flaadens Hospitalsforhold, sin Stilling ved Holmens Kirke og drog til Paris, hvor han senere døde. —

Efter at have været installeret en kort Tid i Børnehuset paa Christianshavn, blev Søkvæsthuset i 1674 flyttet til det saakaldte »Guldhuse« i Rigensgade. Dette var opført i 1668 — altsaa i Aar for 250 Aar siden — til Brug for Alkymisten *Borri* (heraf Navnet) og eksisterer endnu som »Garnisonssygehuset i Rigensgade«. Her var Søkvæsthuset i den næste halve Snes, Aar, da Bygningen omdannedes til Klædefabrik, som Staten overtog i 1716 og anvendte i Forbindelse med Munderingsdepotet i de følgende hundrede Aar; ved Resolution af 24. Maj 1816 bestemtes »Guldhuse« til Hospital, og d. 4. November 1818 — altsaa snart for 100 Aar siden — aabnedes det militære Sygehus i Bygningen. Et specielt militært Hospital havde hidtil ikke eksisteret, men syge Soldater var i Tidens Løb blevne anbragt rundt om i Byen, saaledes i 1801 paa Fødselsstiftelsen, i 1807—15 paa »Blaagaard« og i 1815 paa Kvæsthuset.

Da »Guldhuse« i 1683 bestemtes til Anvendelse som Klædefabrik, flyttedes Søkvæsthuset til den nuværende Administrationsbygning for »Det forenede Dampskibs Selskab« i Kvæsthusgade. I den store Bygning behandlede baade Hærens og Flaadens Syge, fra 1697 kun Flaadens, men efterhaanden sank Kvæsthuset ned til mere at faa Karakter af et Fattighus end af et Hospital. — —

I 1754 opførtes Opfostringshuset i Overgaden oven Vandet paa Christianshavn, og hertil henflyttedes Søkvæsthuset i 1777. Det laa saa her i 40 Aar, til det paa ny ny henflyttedes til det ovenfor nævnte »Guldhuse« i Rigensgade (i 1818), hvor Flaaden disponerede over 60 Senge, og hvor Marinens Hospital altsaa var installeret, men under beskedne og vanskelige Kaar, indtil det nye Marinehospital toges i Brug i 1915. Bygningen i Overgaden anvendtes senere — efter Branden paa Børnehuset — til Straffeanstalt, derefter som Kaserne og Underofficersskole; en af Bygningerne rummer nu Boliger for Orlogsværftets Chef m. fl., i en anden findes Konstabelskole. Som Inspektør ved Bygningskomplekset fungerer Kontorchef *Olrik* ved Orlogsværftet.

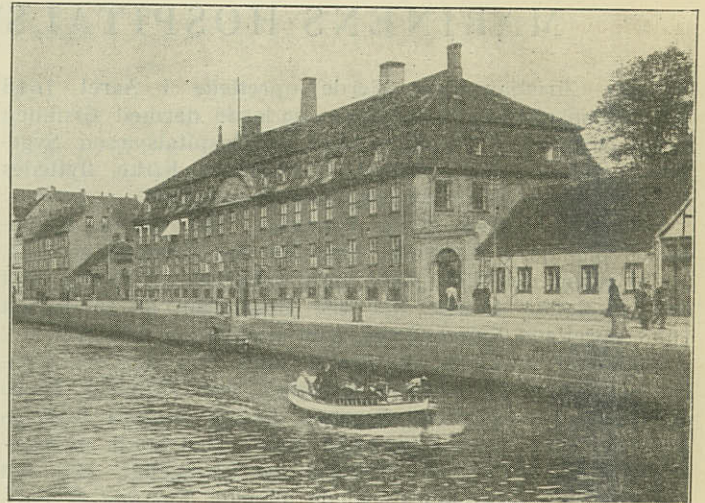
Foruden Kvæsthuset havde Marinen et mindre Hospital i Balsamgade; det var opført i 1806 under Navnet »Søetatens Hospital«. Fra 1867 anvendtes det som Reserve-sygehus for Garnisonssygehuset og efter 1886 som Annex

Søkvæsthuset i nuværende Kvæsthusgade

til dette; senere benyttedes det udelukkende til Epidemihospital, og det nedlagdes i 1904, da det nye militære Epidemihus paa Jagtvejen toges i Brug.

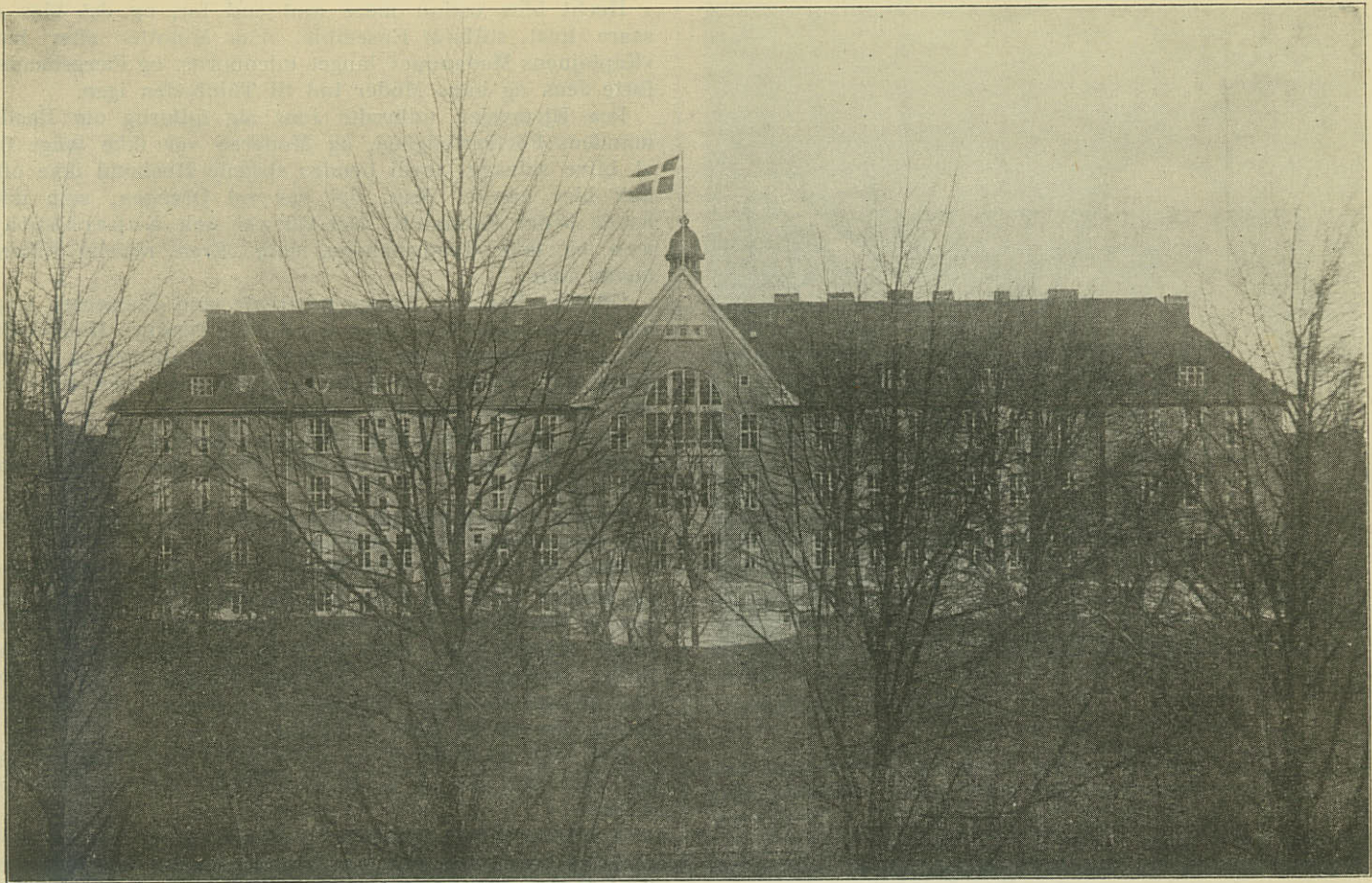
Tilbage staar nu at omtale det nye »Marinehospital« i Prinsessegade. Ved Lov af 29. April 1913 vedtoges Opførelse af et Hospital for Marinen paa en Grund mellem Prinsessegade og Overgaden oven Vandet — en Del af Søkvæsthuses Grund, der hidtil havde været udlejet for 2,300 Kr. aarlig til Tømmerplads. Ved det af Regeringen Aaret forud fremsatte Forslag var det Hensigten blot at omdanne en Fløj af Søkvæsthusbygningen ud imod Baadsmandsstræde, men ved Sagens fornyede Forelæggelse ændredes Forslaget til at angaa en selvstændig Bygnings Opførelse. Bekostningerne herved afholdtes af den allerede i 1658 paa Wallensbechs Initiativ oprettede Fond, der var opsparet gennem Aarene og henlagt med Opførelse af et eventuelt Søhospital for Øje. Denne Fond, »Søkvæsthusfonden«, var i 1913 vokset til 661,900 Kr., dels ved Legater og Bidrag, dels ved Afkortning i Lønningerne for Officerer og Embedsmænd, dels endelig ved Overskud fra Assistenthuset, der hørte ind under Fonden. Egentlig

Søkvæsthuset i Overgaden o. V.

havde den været noget større, men en Del af den overgik i 1851 til Invalidefonden.

Af disse 661,900 Kr. bemyndigedes Forsvarsministeren til at anvende 530,000 Kr. til Opførelse af et Marinehospital og til dets Montering; det beregnedes til 100 Senge. Det overskydende Beløb af Fonden henlagdes saaledes, at Renterne vilde være at anvende til Hospitalets Drift; det mulige Underskud ved denne skulde da dækkes ved Bevillinger paa Finansloven. Samtidig bemyndigedes Ministeren

Det nuværende Marinehospital

til at anvende 350,000 Kr. til Forbedringer ved det efterhaanden stærkt forældede Garnisonssygehus i Rigensgade.

I »Marinehospitalet«, der toges i Brug d. 6. April 1915, har Søværnet nu en fuldtud moderne Institution paa Hospitals-Området med alle tænkelige sanitære Indretninger og en fremragende Ledelse saavel paa det kirurgiske som det medicinske Omraade. Hospitalet styres af en Direktion, bestaaende af Departementschef, Kaptajn *Saxild* og Generallægen ved Søværnet, Dr. med. *Bornemann*. Løjtnant *Andersen* er Hospitalets Inspektør, og som Afdelingschefer fungerer Overlægerne *Jacobsen* og *Koch* samt Korpslæge *Lomholt*.

Som det sidste Udslag af Administrationens Bestræbelser for at bringe de militære Sanitetsforhold paa Højde med alle Nutidens Krav skal nævnes den under 23. Marts 1918 af Marineministeriet og Krigsministeriet nedsatte Kommission til Overvejelse af Muligheden af Forbedringer i Sundhedstjenesten ved de militære Afdelinger m. fl. og Sygehuse under Fredsforhold.

Kommissionens Formand er Chefen for Hærens Lægekorpset, Generallægg *Ammetorp* og fra Marinen er følgende indtraadte som Medlemmer af Kommissionen: Generallæge, Dr. med. *Bornemann*, Departementschef, Kaptajn *Saxild* og Overintendant *Ibsen*.

EDWARD SPORE

PAA KRYDS MED »KAMPHANEN«

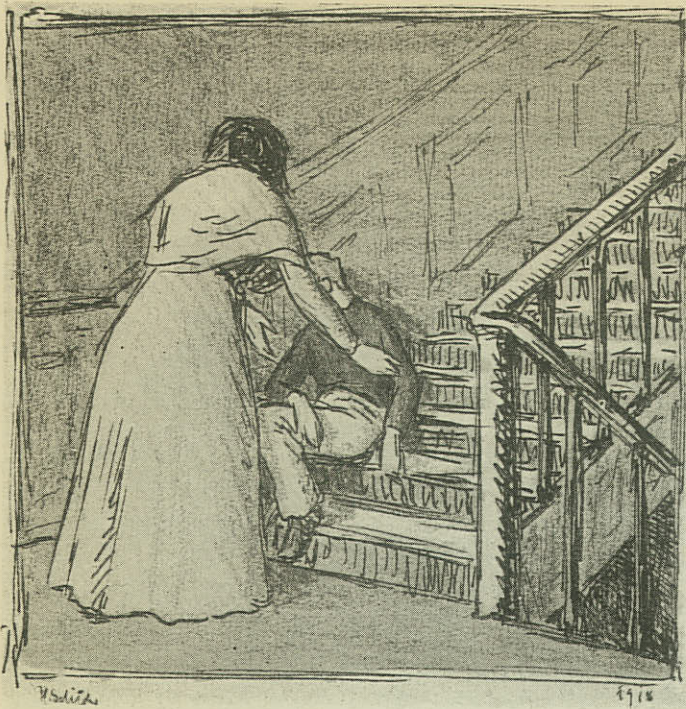
(Sluttet)

Ingen svarede, da han trak i Dørklokken, — ingen lukkede op. Han ringede igen og igen, men det nyttede ikke noget.

Langt om længe gik Døren op hos Nabofamilien, og der fik han at vide, at Moderen for en Timestid siden var gaaet paa Toldboden. Han blev budt indenfor, men vægrede sig og gik ned i Porten. Der fik han Tiden til at gaa til det blev mørkt. Trætheden meldte sig. Han satte sig op paa Trappen og ventede sløvt, næsten ligegyldig og sanseløs.

Jens blev vækket ved et Kys, — ved at et Par varme Taarer kildede ham ned over Ansigtet. Det var Moderen, som trak ham op ad Trappen og lukkede ham ind i Stuen.

»... Jeg ved det hele, min elskede Dreng. Jeg var ligesom de andre Dage paa Toldboden i Morges tidlig og nu i Eftermiddag. — Og endelig fik jeg — Gud i Himlen være lovet — at høre, at Skonnerten var kommet ind. — Og jeg saa jo straks det smukke Priseskib...«; her kysede hun igen Jens. »... Saa løb jeg ned i Nyhavn, min Dreng — og fik det hele at vide, — jeg har ogsaa været paa Hospitalet, min Dreng...«; og her græd lille Madam Jensen og hulkede, »... og set vores Far. — Men han kommer sig nok, sagde Doktoren, ... og saa faar vi ham jo hjem igen. Det maa Du tro, min Dreng, — det maa Du tro ... og ikke græde...«, — og saa hulkede Madam Jensen igen.

Tegning af Henning Schiøler

Hun sagde meget, den gode Kone, og græd meget, men Jens huskede ikke synderligt deraf næste Morgen. Han kom omsider i sin herlige Træseng og sov, — ganske anderledes end i Køjen ombord. Og Moderen holdt ham i Haanden, ligesom da han var ganske lille, . . . skønt den var bleven stor og grov, omtrent som Faderens.

Lige fra den tidlige Morgen maatte Jens i Lag med at fortælle, og efter Kaffen var Moder og Søns første Vandring ud til Hospitalet. Espen Jensen var kommen til Bevidsthed om Natten. Feberen var høj, og Lægen meddelte de to bekymrede Besøgende, at Skudsåret i Laaret var det uvæsentligste. Det, som vilde tage længst Tid, var en alvorlig Lungebetændelse, som Espen Jensen havde paadraget sig ved sit ufrivillige Bad under Kampen med Engelskmanden — og ved at have siddet Natten over paa Dækket i de vaade Klæder. Lægen mente dog ikke, at der kunde være Tale om Livsfare.

Madam Jensen var næsten glad, da hun gik fra Hospitalet, skønt hun ikke engang havde faaet Lov til at se ind til sin Mand. Nu var han vel for Anker, Espen, og kom neppe ud, saalænge Krigen varede. Der ymlede jo om Fred alle vegne.

Turen gik saa til Toldboden, hvorfra Moder og Søn blev sat ud til Priseskibet. Det holdt haardt at faa den lille Kone ombord i den store Bark fra den lavtliggende, gængende Baad. Det gik først, da to kæmpemæssige Arme blev strakt ned og tog fat i Madammen. Saa blev hun lettet over Rælingen og sat paa Dækket som en Dukke.

»Er det ham?« spurgte Madam Jensen sin Dreng og saa' maabende paa Hechts hårdebrede Skikkelse. Og da Jens bejaede det, greb hun Hechts mildest talt uparfumerede Næve og kyssede den.

Hecht trak Haanden til sig og tørrede Bagsiden i Kavajen. Han saa' meget misbilligende ud og vendte sig til Jens:

»Er Kaptajnen paa ret Køl igen, lille Kadet?«

Jens var i herligt Humør. Hans klare Drengestemme klang frejdigt:

»Ja, det gaar an, Hr. Baadsmand. Far bli'r rask igen, — det er vist nok! Og naar Krigen er forbi, faar han vel Paketten at føre, — og saa hedder Skibsdrengen Jens og Baadsmanden Hecht!« Han lo lystigt op mod Baadsmandens alvorlige Ansigt og havde den største Lyst til at hoppe og gøre Dansetrin paa Dækket, hvor han før havde smøget saa elendig omkring.

Hecht blev endnu mere mut end før, og det blev et saare lidet stilfuldt Ensemble. Faa Minutter efter blev »Kaptajnens Madame« langet udenbords, og Færgebaaden førte Jens og hans Moder ind til Toldboden igen.

Paa Hjemvejen udbredte Jens sig udførlig om Baadsmandens Fortræffelighed, og Moderen var ikke langt fra at blive skinsyg, fordi hendes elskede Husbond ikke ofte nok blev nævnt. Naa, det var vel Drengen, som ikke havde bedre Forstand! Det var vel nok Kaperkaptajnen og ikke Baadsmanden, som Æren rettelig tilkom, mente hun.

Udenfor Porten i Kompagnistræde stod Rhederen, Kaptajn Bjørn Andersen i egen ærværdige Person. Han stødte sin sølvknappede Stok utaalmodigt i Stenbroen og lattede knapt paa Hatten, da Moder og Søn kom hen til ham, Jens med Huen ærbødigt i Haanden.

»Godt, hun kom, lille Madam«, sagde Bjørn Andersen barsk. »Den gamle Kaptajn kan vente, hvad — han har Tid nok! . . .«

Madam Jensen spurgte ydmygt, om Kaptajnen vilde være deres ringe Hjem med at —

»Næ, jeg vil ikke, lille Madam. Kompagnonerne sitter og klinker alene dernede paa Kongens Nytorv. Her har hun et lille Forskud paa Espens Tilkomme. Priseskibet er os sikkert nok. Hun vil finde 50 Rigsdaler i denne Rulle. Kvitteringen kan det være det samme med, naar hun husker Summen. Og her er et Forskud til Dig, min Dreng; der er 10 Daler i Tutten — —«

Han trak en Rulle og en »Tut« ud af Frakkelommen og lod hver faa sit, og de blev modtagne med et Kniks og et Buk.

»Paketten bliver liggende i Nyhavn — og kan vel nok vente til Espen kommer paa Stylerne — om han da rapper sig lidt.«

Bjørn Andersen puffede til Hatteskyggen, stødte Stokken an og vraltede paa sin brede Skippermaner ned mod Højbro.

Madam Jensen og Sønnen gik betuttede op og pillede med Fryd og Glæde det kære Mammon ud af Hylstrene. Der var Graavejr udenfor, men Solskin indenfor — Velstand og gyldne Udsigter.

Hver Formiddag var de to paa Hospitalet. Det tog lang Tid for Espen Jensen at genvinde Helbredet, men

Tegning af Henning Schiøler

Dag for Dag gik det fremad. Jens var derefter en rum Tid enten ude paa Barken hos Hecht eller paa »Kamphanen« hos Sejlmageren. Kanonér Hansen, Kokken og de fleste andre Skibsfæller havde søgt og faaet anden Tjeneste.

Inden den værdige Kanonér blev strøget af Rullen paa »Kamphanen«, var han ude hos Rhederen og lagde et godt Ord ind for sin Myndling, »Underkanoneren«. Han blev groveligt afvist, men Henvendelsen bar dog Frugt. Bjørn Andersen forhørte sig hos Espen Jensen og Clausen om Latinerkarls Meriter. Den unge Mand, der havde faaet Tilladelse til at søge Pleje i sit Hjem for sin Læsion i Panden, blev kaldt ud i Overgaden, hvor han i faa og korte Ord fik at vide, at han var forfremmet til Inventarieskriver paa Barken og efter Krigen kunde faa Tjeneste paa Rhederens Spaniensfarer som Skibsassistent.

I Slutningen af December faldt Prisedommen, og Skib og Ladning blev tilkendt Opbringeren som god Prise, hvilket alle kunde — og den Dag idag kan — læse sig til i Datidens Blade. Faa Dage efter kom Espen Jensen hjem og fejrede Julen hos sin Familie, men der gik endnu en rum Tid, inden han blev »hel Mand« igen.

Straks efter Priserettens Kendelse blev Ladningen udlosset fra »Ann« og sat til Auktion sammen med Skibet. Hecht tog da, paa Bjørn Andersens Opfordring, Stade paa Skonnerten, hvor Kanonerne allerede var fjærnedede og Navnebrættet erstattet med et nyt, hvorpaa der med gyldne Bogstaver igen prangede Navnet »Stettinske Paquet«.

I Januar 1814 kom endelig den længselsfuldt ventede Fredsslutning, og Kapernes Tid var endt. Alle Skibe i Danmarks og Norges Havne udrustedes paany til fredelig Fart. Der kom igen Ro og glad Forventning i Sindene, og Haabet trivedes om gode, lykkelige Aar efter de syv magre og ulykkelige.

Efter kongelig Ordre ringede alle Kirkeklokker i hele Riget Freden ind den fjortende Februar, og ingen, der oplevede den Stund, glemte den nogensinde. Saalænge Krigen havde varet, var Klokkeringning forbudt, og nu lød paa samme Dag og Time fra Skagen til Holstens Sydgrænse, fra Vesterhavet og til Bornholm det højtidelige Kor af alle Landets Kirkeklokker. Jens huskede til sin Død Klokkernes alvorsfulde og festlige Klang.

Auktionen forløb godt og indbragte 166000 Rigsdaler efter at alle Udgifter og Afgifter var betalt. Det blev 83,000 Rigsdaler til Deling mellem Rhederne og 83,000 til »Kamphanen«s Mandskab, saaat hver »Mandspart« blev lidt over 3000 Rigsdaler værd. For Espen Jensen betød det en lille Formue paa 18,000 — og for Jens 1500 gode Dalere.

De af Folkene, som havde solgt deres »Beviser« — og det var de fleste — fik Grund til at ærgre sig.

Styrmand Clausen købte et lille Hus i Hornbæk og gav sig til at avle Kartoffler og tære paa sine Rentepenge. Skraa-Søren blev Baadsmand paa Bjørn Andersens Spaniensfarer og satte sine Penge i Brokkensbod mod uindløseligt Haandpant i Drikkevarer.

— »Det gik, som man kunde vente«, sagde Manufakturhandler Bang højtideligt henne paa Vinstuen. »Naar

Formaalet og Viljen er god, giver Gud Lykken. Fædrelandets Værn leve!« Og saa løftede han sit Glas og tømte det til Bunden.

»Vi skal alle leve«, sagde Isak Astrup og nippede blot til Portvinen. »Fædrelandet klarer sig nok, naar vi Borgere reder Skatten ud. Det er os, der føder Soldaten og giver ham Vaaben i Haand.«

»Du har Ret, Jøde«, busede Bjørn Andersen ud og stødte baade sit Glas og sin Næve til Astrups, saa Vinen sprøjtede over. »Krigeren sætter kun sit lumpne Liv ind — eller til! Vi andre giver ham jo Styverne til Livets Ophold, hvis han beholder det, og vi har — takket være ham — jo saa temmelig Raad til det. Ja, Du skal ogsaa leve, Isak! Jo større Svin, jo større Held!«

Først i April var Espen Jensen Reconvalescenstid forbi, men da var ogsaa Skonnerten forlængst klar til at lægge ud. Den afgik endelig midt i Maaneden med Passagerer og Gods paa sin vante Tur fra Fredens Tid til Stettin.

Tegning af Henning Schiøler

Paa Toldboden stod — hver for sig — to lykkeligt smilende Mennesker og tilvinkede »Stettinske Paquet« deres Farvel: En tyk Kaptajn, der støttede sig til en sølvknappet Stok, og en sirligt klædt, fornøjet lille Kone.

Af de gamle Kendinge fra den Tid, da Navnebrættet »Kamphanen« prydede Skonnertens Agterstav, var kun faa igen, men det var til Gengæld Eliten, som først stod paa Rullen i Waterskontens Protokol: Kaptajn Espen Jensen, Styrmand Peter Andreas Hecht, Styrmandselev Jens Espensen, Baadsmand Rasmus Tingsted samt Sejlmager og Tømmermand Niels Aarup.

Unødvendigt at sige, at de to sidstnævnte i daglig Tale ombord vedblev at hedde »Haltefanden« og »Fynbo-Niels«, men at Styrmandseleven, den »lille Kadet«, een Gang for alle havde erhvervet sig sit ærligt fortjente ny Navn: »Kaperjens«.

KAY LARSEN.

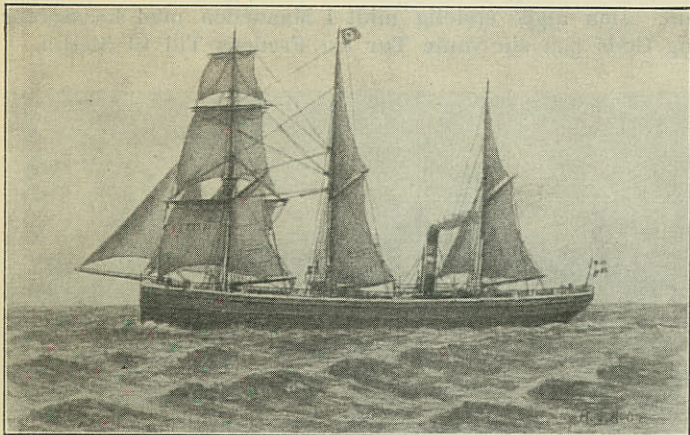

ERINDRINGER

DET FØRSTE DANSKE DAMPSKIB PAA AMERIKAS VESTKYST

MED TEGNINGER AF FORFATTEREN

I Begyndelsen af Dampskibsfartens Udvikling var man endnu saa vant til Fremdrivning ved Sejl, at man ikke kunde tænke sig et Skib uden store Master og mange Sejl. I Dampskibene manøvrerede man derfor med Sejlene som i et Sejlskib, man satte dem, rebede, mindskede eller beslog dem, som det passede. Det var ikke blot Lastdamperne, men ogsaa de store Atlanterhavs-Paketter, der var fuldriggede, ligesom alle Nationers Krigsskibe førte Sejl og kun havde Maskinerne til Hjælp. Ingen kunde den Gang tænke sig, at Sejl helt kunde blive afskaffet.

Derfor ser man her, paa det første Billede, hvorledes »Thorvaldsen« var forsynet med ialt 13 Sejl. Bugsprydet, som man ser paa Tegningen, med en stor Klyver, benyttes kun over Atlanterhavet og blev i det Hele kun brugt paa den omtalte Rejse. Selv aftjente jeg min Værnepligt i 1869 i et Orlogsskib med kombineret Sejl- og Dampkraft. Nu er jo alt hvad der hedder Sejl afskaffet saavel i Orlogsskibene som i Handelsdamperne.

I Aaret 1872 kom to danske Sejlskibsførere fra Fanø (de havde begge ført Skibe fra Hamborg), om Bord i Dampskibet »Thorvaldsen«, hvor jeg var første Styrmand. Hver af dem var to Maaneder med dette Skib i Nord- og Østersøfart for at lære, hvordan det gik til i et Dampskib. De var nemlig bestemte til at føre de første Dampere for det ny-stiftede Rhederi, »Kosmos«, i Hamborg, der begyndte en Rute til Vestkysten af Amerika, anløbende Montevideo, og gennem Magellanstrædet alle Pladser paa Vestkysten af Chile og Peru.

Dette havde til Følge, at »Thorvaldsen«, da man manglede Skib, blev befragtet til at gøre en Rejse for dette Rhederi.

I Foraaret 1873 ankom vi til Hamborg for at lade Stykgods og at medtage to Kahytspassagerer samt nogle til anden Kahyt. De danske Lastbaade var den Gang indrettede til at medtage Passagerer. Herefter gik Rejsen til Havre de Grace for at komplettere Ladning og Bunkerkul. Da vi en Aften gik ud fra denne Havn, affyrede vi et Kanonskud, lige som andre Paketskibe; men da Kanonen stod ovenpaa Bestikhuset, gik en af de store Ruder i Løbet og maatte erstattes med Sejldug.

Om Bord befandt sig en lille Gris, der stod i et Hus, der var fastsurret paa Nr. 3 Luge. Dette Dyr gik Passagererne og glædede sig ved at se paa. Men saa en Nat i Biscaya Bugten, med stormende vestlig Kuling, kom en Sø over og tog baade Hus og Gris med over Bord. Derefter blev det fint Vejr og Dag for Dag varmere, og da vi naede

Passaten, var det et pragtfuldt Syn, hver Morgen, naar der blev spulet Dæk, at se Herrepassagererne møde i Adams Kostume for at faa Styrtebad. En Bruser blev skruet paa Vandslangen, og denne lagt op over Stævnen paa en af Baadene. Damerne badede senere i Baderummet i Maskingangen.

Da vi nærmede os Æquator anmodede Baadsmændene Kaptajnen om Tilladelse for Neptun til at komme til Stede og døbe dem, der ikke før havde passeret Linien. Denne Tilladelse blev givet og Forberedelser truffene.

Da det om Aftenen var bleven mørkt, hørte man Neptuns Stemme fra Søen (med en Raaber gennem et Kooje) praje Kaptajnen, der var paa Kommandobroen, om der var nogen om Bord, der skulde døbes, for saa vilde han komme i Morgen og udføre Daabsakten. Da Svaret var givet, at der var nogle, der manglede denne Indvielse, forlod Neptun os i Form af et brændende Baal paa Vandet. Det var en stor Tjæretønde, fyldt med Værk, Tjære og Petroleum, der blev kastet ud. Det var et smukt Syn i den stjerneklare Tropenat at se dette Blus paa Søen i Miles Afstand, indtil det forsvandt under Horisonten.

Næste Dag, under Linien, mødte saa Neptun med Følge for at afholde Ceremonien. Neptun var i lang Frakke med et vældigt Skæg (af Hør). Paa Hovedet havde han en stor Krone og i Haanden en lang Trefork. Alt Metalarbejdet var lavet af Maskinpersonalet. Hans Medhjælper, Barberen, mødte med en mindre Krone og kortere Skæg. Han førte med sig en Pøs med Sukkervand og deri en vældig Børstespensel til Indsæbning samt en Barberkniv paa flere Alens Længde. Politibetjentene, der skulde hente Ofrene til Daaben, var ogsaa klædt ud. Desværre var den store Spulebalje gaaet over Bord samtidig med Gris og Svinehus, saa Dukkert kunde ikke gives; men nogle Pøse Vand over Hovedet, naar Barberingen var forbi, erstattede Badet. Barberen morede sig ordentlig med rigtig at sjaske Passagererne i Ansigtet med den store Pensel; men de var i Tide underrettede og anmodede om at iføre sig gammelt Tøj. Mærkelig nok blev en af Herrerne, en tysk Fotograf, saa forskrækket over at se dette, saa han løb sin Vej og op i Mesanvantet; men Politibetjentene var efter ham og fik ham ned, og han blev barberet, skønt han strittede saa meget imod, at hans Tøj blev revet i Stykker. Kaptajnen havde sin Kone med paa denne Rejse. Han hviskede til Neptun, at hun maatte ikke gaa fri. Skal jeg virkelig døbes, sagde hun, da hun med sin lille Hund paa Skødet indtog Pladsen. Hun blev pænt behandlet og Hunden fik ogsaa nogle Svip af Penslen; men det glemte Hunden aldrig, den gøede siden altid, naar den saa Barberen.

Dagen blev derefter festligholdt og Folkene blev trakterede med Cigarer og Drikkevarer af de Døbte.

Ved Montevideo laa man paa Rheden og løssede i Lægtene. De Folk fra Land, der arbejdede hos os, var af forskellige Nationaliteter. Det var vanskeligt at passe paa, at de ikke stjal af Ladningen. Den sidste Dag fik jeg Brev sendt ud fra Kaptajnen, der var i Land, at der manglede tolv uldne Sjaler i en Kasse, der var kommen til Toldboden. Efterat Losningen var færdig og Arbejderne komne op paa Dækket, kaldte jeg hele vor egen Besætning til at slaa Kreds om dem, mens vi undersøgte dem. Alle Sjalerne kom derved frem, til Kaptajnen kom ombord, fulgt af Konsulen og en chilensk Købmand, der var Passager med os. Købmanden rasede, da han hørte om Tyveriet og skældte de paagældende ud for Canailler og forlangte dem mere undersøgt, og derved fandtes de i Besiddelse af endnu andre Ting, de havde rapset.

Rejsen fortsattes derefter sydpaa, og en skøn Dag sejlede vi saa ind i Magellanstrædet, der fra Østsiden lignede

et dansk Landskab med bølgende Høje og Dale. Anden Dagen kom man forbi den eneste beboede Stad i hundrede af Miles Omkreds, Ponta Arena, der den Gang var en Fangelejr, hvortil Chile sendte sine Forbrydere. Da det nu er 45 Aar siden, vi gjorde denne Rejse, er dette Sted bleven til en hel By og Omegnen formodentlig kultiveret; men den Gang var alt vildt. Paa Vejen herfra mødte vi de første Cano-Indianere, Ildlændere. Mændene styrer og Kvinderne sidder paa Hug og roer eller padler med en kort Aare. Det var køligt og blæste, Regnen blev til Sne paa de højliggende Steder, men de Indfødtes Paa-klædning var kun et Skind om Livet, som, da det ikke var langt nok til at naa helt rundt, blev drejet efter Vinden. Kvindernes Skind var bredere, saa de smaa Børn kunde puttes indenfor. Galika-galika, raabte de, da vi stoppede, og de kom paa Siden af os. Det betød enten Brød eller Tobak, der var de Ting vi gav dem. De vilde gerne modtage alt af os uden at give noget i Bytte, og de Stakler havde i deres Nøgenhed, med det lange, uredte, sorte Haar som en Manke ned over Skuldrene, heller ikke meget at give af, nogle smaa Kurve flettede af Græs og nogle Pile. En af Mændene solgte paa Opfordring af en Passager det Skind, han havde om Livet, og viste os ved Gebærder, hvor nøgen han nu var. Skindet var værdifuldt, da det var Søløveskind.

Herefter blev Landet hjergfuldt, vildt forrevet. Da der ingen Mærker eller Fyr fandtes, men Kortene angav forskellige Ankerpladser, maatte man søge en saadan før Natten faldt paa, og ankre der til Daggry.

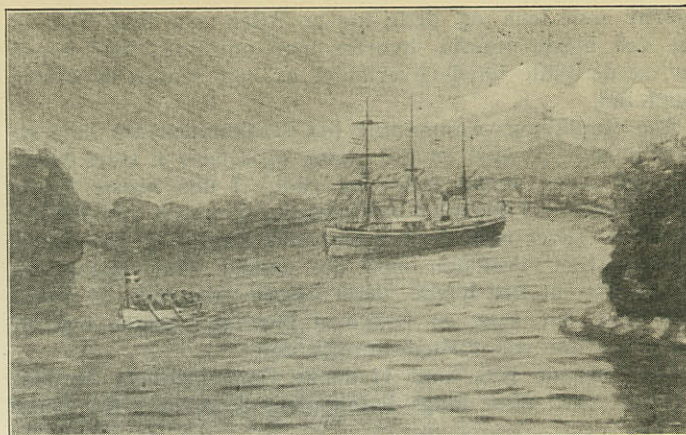
De Sejlskibe, der i Tidernes Løb havde forsøgt denne Gennemsejling, var ofte bleven overfaldet af de Vilde. Vi saa to tremastede Amerikanere paa vor Vej. Naar vi derfor ankrede i en af disse Bugter eller Fjorde, blev Vand-slangerne skruede paa til at sprøjte med, og den Vagthavende havde Revolveren i Lommen for det Tilfælde, at Overfald skulde ske. Men paa et Dampskib, med glatte Jernsider, vilde det være svært at komme op, og for Maskine og Skrue havde de Vilde svær Respekt. Havde man ligget stille ved Siden af dem, og Skruen atter sattes i Gang, saa raabte og skreg de, som gjaldt det Livet.

Tredje Dagen derefter kom vi i blæsende og taaget Vejr mellem høje forrevne Fjelde ud i Stillehavet og stod Nord over. Den første Plads, der blev anløbet, var Talkahuano og dernæst Valparaiso, hvor det blev bestemt, at hele Ladningen skulde losses og forsendes videre med Kystdampere.

Da vi kom ind paa Rheden, mødte os en fin Baad med Solsejl spændt ud over alle de roende. Agter sad en uniformeret Herre, der ikke tiltalte os paa spansk, men paa godt dansk, og gav os Ordre, hvor vi skulde ligge paa den aabne Rhed, med Ankre ude baade for og agter. Der var flere danske i Byen. Den danske Generalkonsul var dansk, hans Sekretær ligeledes, og han var gift med en dansk Dame, som jeg kendte. Rheden er aaben, og der laa mange Skibe, baade Koffardi- og Orlogsmænd; men i den Tid, vi laa der, kom der ingen Paalandsvind, der kunde gøre det nødvendigt at forlade Ankerpladsen og gaa til Søs. Alt gik vel, vi lossede vor Ladning og gik derefter til et Par andre Pladser paa Kysten, og indtog der en fuld Ladning Hvede til Liverpool.

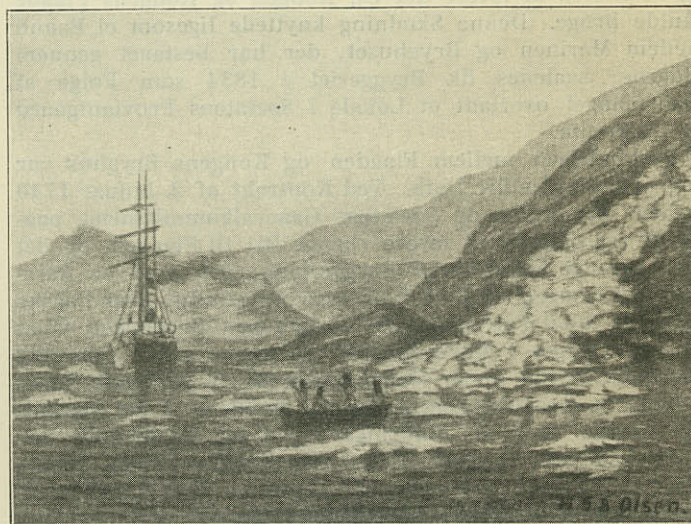
Paa Tilbagevejen anløb vi Coronel, der er en Kulplads. Man ligger i en stor Bugt, hvorpaa man ser Jernbanetogene med Kullene komme lige ud af Bjerget. Kullene bringes saa ud til Skibene i Lægtene. Her var en mindre By og et Hotel, som vi besøgte, da Værten var dansk. Han fulgte os til Baaden og opfordrede os til at synge en dansk Sang, mens vi roede ud til vort Skib.

Naar man kommer Nord fra, er Magellan-Strædet vanskeligt at finde paa Grund af, at der idelig hersker Storm og Taage; i al Fald paa den Tid, vi var der. Man gaar derfor ind mellem Øer langt Nord paa og sejler indenfor hele Vejen til Strædet. Henimod Aften kom vi ind ved Kap Sombrero, der jo betyder en Hat paa spansk. Vi kom ind mellem Øerne og lod Ankret falde paa 30 Favne Vand.

Men det var Klippegrund og Skibet drev, og da Ankret blev hevet op, viste det sig, at Patentfligene var borte. Da der allevegne var for dybt til atter at ankre, og da Farvandet ikke var bredt, blev en Baad bemanded og sendt i Land med en god klar Lanterne, der blev hængt op i et Træ. Med denne som Vejledning holdt man det gaaende med langsom Maskine, frem og tilbage hele Natten indtil Dagens Frembrud, da Rejsen fortsattes.

Paa Vejen Syd over kom man forbi høje Bjerge med Sne og Gletschere, og i Smithssund gik Gletscheren lige ned i Søen, hvor Isen kalvede og Sundet var aldeles opfyldt af Isflager i alle Former. Her mødte vi en modgaaende engelsk Orlogsmand, og siden den eneste Kano paa denne Kant. Indianerne raabte og gestikulerede, Kap-tajnen stoppede Maskinen og de kom paa Siden af os. I

Baaden var det en gammel tyk Kone der styrede, mens Manden viste os en gammel Økse af Form som Stenalder-folkenes. Der var ogsaa en ung Mand og en ung Kone i Kanoen, begge nøgne, men bemalede med hvidt og gult opad Arme og Ben. Da vi ikke svarede paa Anmodningen om en Økse, løftede han et Skind og trak en lille nøgen Pige frem, som vi kunde faa i Bytte. Alle Kanoerne fører Hunde med, Hunden er Menneskets Ledsager allevegne i Verden; men Hundene vilde de ikke af med. Da vi altsaa intet Barn vilde have og ingen Økse havde at undvære, fortsatte vi Rejsen.

I dette Farvand kunde det ske, at vi tidlig paa Eftermiddagen naaede en af de paa Kortet angivne Ankerpladser, men ikke før Mørkets Frembrud kunde naa den næste og altsaa var nødt til at gaa til Ankers der. Saa gik vi i Land og prøvede paa at stikke Ild i Urskoven; men alting var for gennemvaadt til at kunne brænde; man sank i til Livet i Mos og gamle Træstammer og Slyngplanter og blev pjaskvaad. Der blev fældet nogle Træer med Ved saa

haardt som Jern og dette tog en Aften saa lang Tid, at det var blevet mørkt, hvorfor man om Bord blev bange for, at de Vilde havde overfaldet os, og sendte en ekstra Baad ind.

Paa Kaptajnens Anmodning lod Maskinmesteren lave en Trefod af Jern, med en høj Stang, og derpaa et stort dansk Flag af Zink, malet hvidt og rødt. I den bedste Havn, Rauneharbour i Sarmiento-Kanalen, blev ved Indløbet et stort Træ savet midt over i passende Højde, og paa denne Stamme blev Trefoden med det danske Flag fastspigret for at vise, at her havde været danske Sømænd. Et andet Sted blev der rejst en Baake af Sten og i denne lagt en Beretning om vor Tilstedeværelse der.

Den ottende Dag kom vi denne Gang igennem Strædet og stod Nord efter langs Patagoniens Kyst, bort fra Blæst

og Ruskvejr. Det gik rask til varmere Egne, til Bahia efter Bunkerkul. Her var meget varmt og vi laa der i tre Dage. Negrene løb rask nok med de Kurve, de bar Kullene over i, men da disse Kurve ikke var stort større end en Tallerken, tog det lang Tid. Bahia bestaar af en lavere og en høj By paa en Bakke; man kan bæres derop i Bærestol.

Atter gik Rejsen Nord paa imod Passaten, saa det gik ikke saa hurtigt. Madeira blev anløben for Kul; men der blev ingen Landgang, da der var Karantæne for Skibe kommende fra Brasilien. Proviant og Frugter kunne man faa og ellers betragte Landskabet. Med stadig Modvind gik det atter Nord efter til Liverpool. Den tyske Supercargo, der havde været med hele Rejsen fra Hamborg, forlod os her.

H. S. A. OLSEN.

KONGENS FLAADE OG KONGENS BRYGHUS

I 1768 — altsaa for 150 Aar siden — tilskødede Søetatens Generalkommissariat Bryggerlauget i København en Grund ved Frederiksholmskanal til Opførelse af et Bryghus i Stedet for det gamle paa den anden Side Kanalen, som Ilden havde hærget. Paa Grunden havde oprindeligt ligget et Kalkværk — senere »det færøske Pakhus« — og her opførtes saa »Kongens Bryghus«, der i det væsentlige eksisterer endnu.

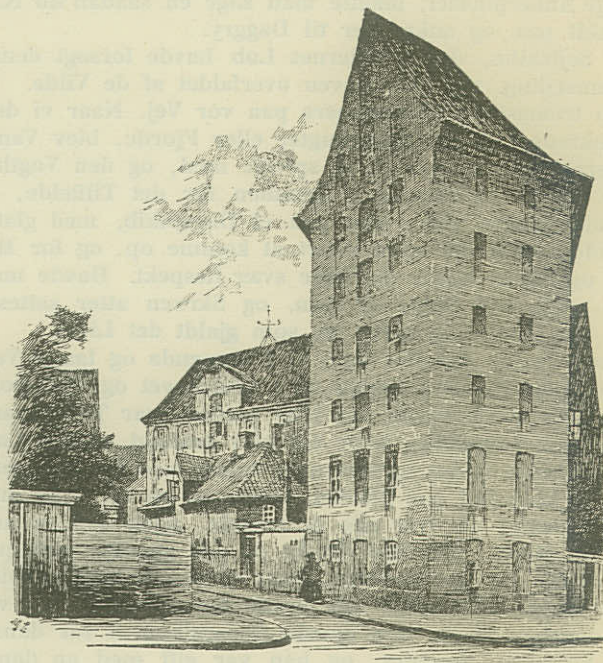
Bryggerlauget, der fik Grunden gratis, forpligtede sig til at opbygge og vedligeholde en Bryggersbygning m. m. og til herfra at levere det Øl, Kongen og Kongens Flaade skulde bruge. Denne Skødning knyttede ligesom et Baand mellem Marinen og Bryghuset, der har bestaaet gennem Tiderne; saaledes fik Bryggeriet i 1834 som Følge af Pladsmangel overladt et Lokale i Søetatens Proviantgaard til Lagerrum.

Forbindelsen mellem Flaaden og Kongens Bryghus var dog af endnu ældre Dato. Ved Kontrakt af 2. Januar 1740 mellem Bryghuset og Søetatens Generalkommissariat paatog Bryggeriet sig at levere »brunt Øl« til Flaaden, og det blev paalagt Københavns Bryggerlaug, der mod en Aarsafgift til Kongen af 3000 Rdlr. drev Bryghuset, hver Paaske at holde 8000 Tdr. Malt i Beredskab paa Bryghuset; Øllet skulde brygges i Marts Maaned og lagres godt. Samtidig fastsattes Prisen under Hensyntagen til de skiftende Kornpriser, og Bestemmelserne herom eksisterer i det væsentlige endnu med de Ændringer, Tid og Prisforhold har nødvendiggjort. Bygget til det Øl, Flaaden skulde bruge, leverede Marinen oprindeligt selv, men fra 1841 købte Bryghuset selv Raastofferne til Ølfabrikationen.

I gamle Dage var det jo ikke Smaating, der blev drukket af Øl i Flaaden. I »Kong Christian den Tredies Skibs-Artikler« af 1536 fastsattes Ølrationen til een Tønde Øl Nat og Dag til 25 Mand eller c. 5 Potter pr. Mand i Døgnet og ifølge »Sø-Spise-Taxt« af 1794 skulde hver Mand i Skibene »nyde ugentlig 8½ Pot 4-Dalers Øl eller, naar saadant ikke fandtes, da 17 Potter Skibsøl. I dette Forbrug er der sket Nedsættelser gennem Tiderne, saaledes ved Bispisnings-Reglementet af 30. April 1909, der fastsatte Rationen til ½ 1 Skibsøl daglig; fra Nytaar i Aar er denne yderligere nedsat til 35 cl (en Halvflasker) pr. Mand daglig. Ved særlig anstrengende Tjeneste i Torpedo- og Patrouillebaade gives der Mandskabet Ekstra-Øl, dog kan Folkene ikke faa mere end 2 Halvflasker daglig hver.

En Bestemmelse i Frederik den Femtes Sø-Krigs-Artikels-Brev af 8. Januar 1752 lader formode, at Proviant-

skriverne i Flaadens Skibe engang imellem luskede sig til at anskaffe undergæret Øl fra Bryghuset i Stedet for Skibsøl; ifølge § 303 maatte Skriveren nemlig ikke »an-

Kongens Bryghus. Tegning af Alfred Larsen

namme stærkt Øl paa Bryghuset i Stedet for Skibsøl uden Vores combinerede Admiralitets- og General-Commissariats Collegii skriftlige Ordre; i øvrigt skulde Skibs-Proviantskriveren ved Øllets Modtagelse paase, at det »annammes i justerede og brændte Tønder eller Fustager, at de er vel udbundne og i Spundet opfyldte.« — — —

Efter at Kongens Bryghus er indgaaet som et Led i »De forenede Bryggerier«, er der mellem disse og Marine-ministeriet oprettet Kontrakt om Levering af Øl til Flaadens Skibe og Baade saavel i København som i Provins-havnene, hvor Bryggerierne ialt har over 100 Depoter liggende, Værdien af det Øl, Bryggerierne nu aarlig leverer til Marinen, kan anslaaes til c. 30.000 Kr.

EDWARD SPORE.

